

3. Земка О. В. Формування підприємницької компетентності в майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки: дис. ...канд. пед. наук. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Глухів, 2018. 340 с.

4. Макарук О. П. Структурно-компонентна характеристика готовності майбутнього вчителя до формування підприємливості молодших школярів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2022. № 1. С. 97–102.

5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL :

<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konceptziya.pdf> (дата звернення: 06.09.2023).

6. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Трудове навчання 5–9 класи / Затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 12.09.2023).

7. Ткаченко М. В. Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ...канд. пед. наук. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Київ, 2018. 347 с.

Всеволод ЛАНІН

ЗАСНУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЧЕРНІГІВСЬКОГО КОЛЕГІУМУ: МАЗЕПІНСЬКИЙ ПЕРІОД

Чернігівський колегіум, Чернігівські Афіни, «чернігівський Олімп», «вертоград Паллади», – перший навчальний заклад вищого рівня на Лівобережній Україні заснований на початку XVIII століття, за ініціативи Лазаря Барановича, Іоанна Максимовича та Івана Мазепи. Заснування саме в Чернігові другого в Гетьманщині (після Києво-Могилянської академії) навчального закладу вищого рівня не випадкове. Чернігів був своєрідним центром північного регіону. Лазар Баранович після свого висвячення у сан єпископа Чернігівського і Новгород-Сіверського, надав своєрідний поштовх «переселенню» церковних ієрархів, перемістивши до Чернігова свою кафедру, друкарню та слов'яно-математичні школи, які стали базою для створення колегіуму.

Розглядаючи заснування Чернігівського колегіуму, необхідно зазначити великий вплив на його виникнення Києво-Могилянської академії. Загальновідома провідна роль академії у поширенні освіти та заснуванні її випускниками шкіл, колегіумів, починаючи ще з XVII століття. Першою «училищною колонією» академії у XVIII столітті став Чернігівський колегіум. Його заснували вихованці академії. Виникнення на зламі XVII–XVIII століття ще одного навчального закладу вищого рівня свідчило про якісно новий етап у розвитку освіти в Гетьманщині – створення навчальних установ в окремих регіональних осередках за зразком головного академічного центру. Можна говорити про початок формування загальнонаціональної системи освіти [3].

До заснування колегіуму тут діяли вищезазначені школи, які реорганізував в колегіум Іоанн Максимович за принципом Києво-Могилянської академії. Офіційна дата заснування колегіуму – 1700 рік. Розпочав свою діяльність при кафедральному Борисоглібському монастирі під назвою Малоросійський колегіум. Пізніше носив назву свого засновника – Collegium Archiepiscopo Maximowitano Chernihowia [4].

Процес становлення навчального закладу як колегіуму тривав декілька років, оскільки в колегіумах переважала класна, а не предметна система викладання предметів, також відчувався брак фінансування та приміщень. Але все ж таки архієпископія

знайшла, хоч і невеликі кошти, для платні викладачам, які були призначені з числа ченців Борисоглібського монастиря. При монастирі діяла бурса, де проживало малозабезпечене студентство, переважно не місцеве. Щоб забезпечити собі прожиття, учні ходили містом і співали церковні пісенспіви, за що отримували гроші від міщан. Побудувавши за допомогою гетьмана Мазепи приміщення, Іоанн Максимович забезпечив розширення класів, що стало однією з головних умов набуття закладом статусу колегіуму.

На початку свого існування колегіум дотримувався демократичних правил прийому. У Чернігівському колегіумі навчалися діти всіх верств суспільства, включаючи духовенство, дворян, козацьку старшину, міщан, простих козаків і навіть селян. Іоанн Максимович вважав, що освіта має бути доступною для всіх, тому тут займалися не лише підготовкою священників, а й давали загальну освіту. Світських учнів у колегіумі було більше, ніж із родин священнослужителів, колегіум їх приваблював тим, що в ньому вивчалися предмети, які гарантували високий рівень знань та можливість продовжити навчання у Києво-Могилянській академії, університетах Заходу. При колегіумі діяло студентське братство, яке була створено, певно, під впливом студентських братств, що існували в Києво-Могилянському колегіумі. Головними обов'язками братства були: шанувати Богоматір, бути богобоязним, старанно навчатися, допомагати морально та матеріально. Тогочасні студентські братства мали свої традиції, займалися самоуправлінням та веденням спільного бюджету, який наповнювався шляхом жертвувань. Члени братства виховувалися у дусі меценатства та підтримки закладів освіти. Вони продовжували справу тих, допомагав колегіуму розвиватися матеріально та духовно.

Принципи організації, обсяг та зміст навчальних програм в Чернігівському колегіумі були подібні до польських, західноєвропейських колегіумів. Викладання предметів велось латинською мовою, яка в той час вважалася мовою науки, освіти та культури та вивчалася в нижчих 4-х граматичних класах. З 1700 року збільшилася кількість класів – до 1705 року вже було започатковано чотири класи: три граматичні, далі поетики та ін. Історики педагогіки Я. Звігальський та М. Іванов вважали його одним із перших навчальних закладів, що випускав педагогів на українських землях [1, с. 262].

Формуванню педагогічної майстерності випускника колегіуму сприяли класи поетики, у яких, як і в Київській академії, студенти вивчали теоретичні основи поезії, правила складання віршів, аналізували віршовані тексти античних поетів, латиномовну літературу. Практичні заняття, на яких учні вчилися складати віршовані твори, покликані були сформувати відповідні рівні уяви та творчого педагогічного мислення, вміння використовувати поетичні образи в процесі викладу навчального матеріалу. В колегіумі, крім латини, вивчали багато іноземних мов, зокрема –польську, французьку, німецьку, слов'янську, грецьку. Окрім того, у колегіумі викладали риторику, поетику, філософію, географію, точні науки [2]. Тут була одна з найбільших на той час бібліотек, яка формувалася на основі праць Л. Барановича, І. Максимовича, Ф. Углицького, Д. Ростовського, І. Галятовського, А. Стаховського та інших. У бібліотеці нараховувалося понад 10 тисяч книг та журналів різними мовами. За кількістю праць вона поступалася лише бібліотеці Києво-Могилянської академії.

Як констатує дослідник історії Чернігівського колегіуму В. Литинський: «Між 1700 і 1721 роками Чернігівський преосвященик був не тільки повновладним, але і єдиним господарем колегіуму: він підтримував існування колегіуму; він міг закрити його». Надалі у зв'язку з поступовою ліквідацією автономії Гетьманщини, та створенням Синоду у 1721 році, який контролював всі сторони релігійного життя, в тому числі і розвиток освіти, головна роль у керівництві навчальними закладами та прерогатива їх заснування перейшла до цього централізованого органу. В подальшому Синод стримував ініціативу деяких чернігівських архиєреїв з розширення колегіуму. Зрештою, в 1776 році рішенням Синоду Чернігівський колегіум реорганізовано на духовну семінарію.

Чернігівський колегіум, поряд з Києво-Могилянською академією, на початку XVIII століття слугував освітнім хабом, опорою православної церкви в боротьбі за українську ментальність і культуру. Саме тому царський уряд і Священний синод ставили за мету його підпорядкування. Завдячуючи його засновникам – Лазарю Барановичу, Іоанну Максимовичу, Антону Стаховському та ін., а також їхнім педагогічним ідеям, які стали базою для розвитку вищої освіти в Україні, колегіум перетворився в значний центр просвіти на Лівобережній Україні початку XVIII століття.

Список використаних джерел

1. Звігальський Я., Іванов М. Професійна освіта на Україні. Харків, 1927. С. 410
2. Лаврінченко О. «З історії становлення і розвитку педагогічної майстерності в освітній та виховній системах Чернігівського колегіуму 1700-1776 рр.». Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/6471/1/Untitled0.pdf11.pdf>
3. Травкіна О. «Заснування Чернігівського колегіуму в контексті церковно-політичного становища та культурно-освітньої діяльності чернігівських ієрархів кінця XVII – початку XVIII ст». Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/167229/12-Travkina.pdf?sequence=1>
4. Травкіна О. «Меценатство гетьмана Івана Мазепи в Чернігові». Режим доступу: http://zemlyaiivolya.net/news/metsenatstvo_getmana_ivana_mazepi_chernigovi.html

Роман ПІДДУБНИЙ

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ВСЕБІЧНОГО ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

В основі формування національної самосвідомості є виховання свідомого офіцера, громадянина, патріота. Національна самосвідомість не є вродженою якістю, вона формується впродовж життя особистості. На сучасному етапі розвитку України, коли зростає загроза втрати державної незалежності, цілісності країни, національно-патріотичному вихованню у військовій сфері належить пріоритетна роль. Головним аспектом є виховання в молодих офіцерів національно-патріотичного почуття, відданості справі захисту держави, державного масштабу. Зрозуміло, що рівень захищеності нашої держави значною мірою залежить від того, настільки організація національно-патріотичного виховання молодих офіцерів відповідатиме гостроті суспільного запиту, освітній потребі покращенню якості підготовки майбутніх вихованців.

Педагогічні аспекти національно-патріотичного виховання молоді знайшли відображення в численних дослідженнях видатних вчених: В. Андрущенко, І. Бега, Г. Ващенко, О. Вишневецького, І. Зязюна, В. Кременя, А. Погрібного, С. Русової, В. Сухомлинського, Я. Чепіги та ін. Проблеми патріотичного виховання молоді розкрито в дослідженнях відомих науковців: О. Вишневецького, В. Кузя, Ю. Руденка, М. Стельмаховича, Б. Ступарика, К. Чорної та ін. Теоретичні обґрунтування щодо виховання військовослужбовців викладено у працях А. Афанасенка, Ю. Каменюка, Ю. Красильника, Р. Макарова, Г. Телека, В. Ягупова та ін. Формування національно-патріотичних якостей у молоді висвітлено у дисертаціях А. Афанасєва, М. Качур, Ю. Красильника, Р. Пентронговського, Г. Темка, С. Рашидової, М. Томчука.

Метою даної статті є аналіз патріотичного виховання в контексті проблеми всебічного гармонійного розвитку особистості.

В умовах повномасштабного ведення війни актуалізувалось питання національно-патріотичного виховання курсантів військових закладів вищої освіти.